

CERTIFICERING: KOSTENVERHOOGEND EN AFZETVERHOOGEND?

Duurzaam bosbeheer en certificering zijn bedoeld om bosbeheer aantoonbaar op een maatschappelijk aanvaardbaar niveau te brengen danwel te houden. Voor de boseigenaar betekent dit investeren in de verwachting dat de markt deze investering zal honoreren. Dit Bos- en Hout Bericht geeft een suggestie hoe de Nederlandse boseigenaar kan profiteren van de ontwikkelingen op het gebied van certificering van duurzaam bosbeheer. Verder geeft dit Bos- en Hout Bericht een actualisatie van de belangrijkste certificerings-ontwikkelingen.

1997 nr. 8

S
B
B
I
C
H
T

STICHTING BOS EN HOUT

WAAROM CERTIFICERING VAN ONS BOSBEHEER?

De roep om certificering van bosbeheer is voortgekomen uit zorg over het voortbestaan van bossen. Werden in eerste instantie tropische landen aangesproken op de manier waarop ze omgingen met hun bossen, al snel moesten ook landen in gematigde streken aan kunnen geven hoe ze hun bossen beheren. Door goed beheerde bossen van een certificaat te voorzien kan de consument van hout zekerheid krijgen over het beheer van het bos waar 'zijn' hout uit afkomstig is. Certificering kan er dus voor zorgen dat het vertrouwen van de consument weer herstelt voorzover dat verloren is gegaan.

Welke boseigenaren voelen zich als eerste aangesproken om hun bossen te laten certificeren? Dit blijken vooral de beheerders te zijn van publieke bossen. Denk hierbij aan bossen in staats eigendom of bossen die in bezit zijn van gemeenten. In Nederland zien we bijvoorbeeld dat Staatsbosbeheer bezig is met een project om zijn bossen te laten certificeren. De bossen van de gemeenten Arnhem en Ede zijn inmiddels al gecertificeerd. Het is logisch dat deze eigenaren voorop lopen: deze bosbeheerders werken voor de gemeenschap en zij voelen daarom al snel de noodzaak om aan die gemeenschap te laten zien dat zij deze bossen goed beheren. Daar komt bij dat deze beheerders, juist doordat zij voor de gemeenschap werken, veelal beschikken over een goed beheersplan. Zo'n plan is een kostbare maar absolute voorwaarde voor het krijgen van een certificaat. Particuliere boseigenaren daarentegen zijn afwachtend. Zij zijn van mening dat zij in de praktijk hebben aangetoond, velen al generaties lang, duurzaam met hun bosbezit om te gaan: men voldoet aan de Nederlandse wet en regelgeving, waarmee

men in voldoende mate tegenover de Nederlandse maatschappij verantwoording aflegt over het beheer van hun bossen. Een certificaat vinden zij overbodig en is voor velen bovendien een kostbare zaak doordat juist bij deze boseigenaars categorie actuele beheersplannen ontbreken. Particuliere boseigenaren zullen dus niet gauw tot certificering overgaan. Deze afwachtende en soms zelfs uitgesproken afwijzende houding zien we overigens bij de meeste Europese particuliere boseigenaren. De

Certificering kan Nederlands hout promoten

vraag blijft echter of de boseigenaar geen economisch voordeel kan hebben indien hij zijn bosbeheer laat certificeren. Dit zou hem immers een belangrijke prikkel kunnen geven om over zijn morele bezwaren heen te stappen.

Particuliere bouseigenaren vinden certificering dus aan de ene kant niet nodig, terwijl ze zich aan de andere kant afvragen of ze er financieel beter van worden of op z'n minst er niet bij inschieten. Voor een bouseigenaar is certificering namelijk een investering en deze kan niet los worden gezien van de overige investeringsopties die men kent. De bouseigenaar zal goed moeten afwegen welke investering voor hem het belangrijkste is, bijvoorbeeld investeren in specifieke beheersmaatregelen, de aanschaf van een machine of in certificering. In de ogen van menig bouseigenaar is certificering een investering met risico's, omdat hij vreest voor de kosten te moeten opdraaien. Zoals wij in Bos en Hout Berichten nr 2 van dit jaar al berichtten, zullen kostenstijgingen als gevolg van certificering nauwelijks gevolgen hebben voor de consumentenprijzen. In principe is het dus mogelijk dat Nederlandse bouseigenaren hun certificeringskosten doorberekenen in de prijs van de producten die ze verkopen. Complicerende factor is echter dat buitenlands gecertificeerd hout, bijvoorbeeld uit Zweden of Finland, waarschijnlijk goedkoper op de markt kan komen. Er ontstaat dan een situatie dat de prijs van Nederlands gecertificeerd hout onder druk komt te staan, waardoor de bouseigenaar gedwongen zal zijn een gedeelte van de certificeringskosten voor eigen rekening te nemen. Deze 'bui' zien veel bouseigenaren al hangen en nemen daarom een afwachtende houding aan.

CERTIFICERING BIEDT TOCH KANSEN VOOR NEDERLANDSE BOSEIGENAREN!

Toch zijn er mogelijkheden om certificering in te zetten als kans voor de Nederlandse particuliere bouseigenaar! Voor de Nederlandse houtmarkt kan certificering namelijk worden gezien als een marktkans geïnitieerd door de Vereniging Milieudefensie en gesteund door de politiek. Milieudefensie heeft de afgelopen jaren met haar campagne 'Hart-voor-Hout' getracht om de vraag naar duurzaam geproduceerd hout te stimuleren. Zij heeft daartoe intentieverklaringen afgesloten met afnemers van hout en houtproducten. Denk hierbij bijvoorbeeld aan gemeenten maar ook aan uitgeverijen, doe-het-zelf-ketens, bouwbedrijven en projectontwikkelaars. Daarnaast heeft de overheid de vraag naar duurzaam geproduceerd hout gestimuleerd door bijvoorbeeld in het programma te eisen dat het om duurzaam geproduceerd hout gaat. Dit moet leiden tot 20% meer hout in de bouw. We kunnen er dus gemakshalve vanuit gaan dat er voldoende vraag zal zijn als gecertificeerd hout eenmaal in grotere hoeveelheden op de markt zal komen. De vraagzijde is in eerste instantie dus geen echt knelpunt bij de afzet van gecertificeerd hout.

Kijken we naar de aanbodzijde dan kunnen we constateren dat Nederlandse bouseigenaren in principe hun bossen duurzaam beheren, waardoor het zonder veel moeite voor de meeste bouseigenaren mogelijk moet zijn om gecertificeerd duurzaam geproduceerd hout te leveren.

Vraag en aanbod zijn dus niet direct knelpunten bij de marktintroductie van duurzaam geproduceerd hout. Als enige echte pijnpunt blijft dus de prijs van gecertificeerd hout in relatie tot de kosten van gecertificeerd bosbeheer over. Dit aspect is dan ook voor de particuliere eigenaar een belangrijk aandachtspunt bij het benutten van de kansen die certificering hem biedt.

Certificering biedt namelijk marktkansen voor Nederlands hout: te weten 'herkenbaarheid van Nederlands hout'. De bouseigenaar staat dus voor de uitdaging om deze eigenschap van gecertificeerd hout uit te baten. Er zijn daarvoor mogelijkheden! Door certificering kan de afnemer namelijk zien uit welk land 'zijn' hout afkomstig is. Nederlands hout is daarmee dus herkenbaar als Nederlands hout! Dit is een toegevoegde waarde van certificering die bouseigenaren kunnen benutten.

Certificering als marketingtool

Certificering kan dus gebruikt worden om de door velen zo gewenste promotie van Nederlands hout daadwerkelijk van de

Meer kans voor certificering door samenwerking in de keten

grond te krijgen. Uiteraard gaat dit niet vanzelf: het herkenbaar maken van het hout uit onze eigen bossen is namelijk op

Het 'Lariks Leeuwarden Project'

Dit project is de werktitel van een project, dat op verzoek van architectenburo AtelierPRO, door Staatsbosbeheer is opgestart. Bij dit project draaide het om de levering van inlands hout, aanvankelijk alleen voor buitentoepassingen. Uiteindelijk werd inlands larikshout gebruikt voor gevelbetimmeringen, spanten, liggers en kozijnen. Daarnaast werd inlands beuken gebruikt voor vloeren, bordessen, trappen en loopbruggen. Dit project wordt alom als 'geslaagd' beschouwd: voor het streven om meer Nederlands hout in te zetten voor hoogwaardiger toepassingen betekenen de resultaten van dit project 'dat de deur naar de markt op een kier is gezet'. Eén van de belangrijke succesfactoren van dit project is de nauwe samenwerking van verschillende schakels in de keten 'bouseigenaar-zagerij-timmerfabriek' waarbij ook een belangrijke rol was weggelegd voor de architect.

zichzelf zeker niet voldoende om de afzet van Nederlands hout te bevorderen. Hout uit Nederlandse bossen heeft namelijk een slechte reputatie. Geheel terecht is dat overigens zeker niet. Het 'Lariks Leeuwarden Project' (zie kader) heeft namelijk aangetoond dat Nederlands hout uitstekend geschikt is om gebruikt te worden, niet alleen voor gevelbetimmeringen, maar ook voor spanten, liggers en kozijnen. Samenwerking van de bouseigenaar met de schakels verderop in de keten bleek daarbij van essentieel belang te zijn om dit voordeel ook daadwerkelijk uit te baten.

Voor de promotie van Nederlands gecertificeerd hout is het dus noodzakelijk om parallel aan het certificeringsproces een businessplan op te stellen, dat aan moet geven hoe de afzet van hout met het predikaat 'Nederlands' het beste kan worden vormgegeven. Enkele relevante aspecten zijn:

- Ontwikkeling van de markt

De markt voor gecertificeerd hout moet ontwikkeld worden, zodat bouseigenaren de vraag naar gecertificeerd hout kunnen benutten om meer bekendheid te krijgen voor 'Nederlands hout' en de afzet ervan te bevorderen. Het Nederlandse hout kan echter niet iedere markt bedienen, omdat het Nederlandse bos niet iedere houtsoort en kwaliteit in voldoende mate voortbrengt. Keuzes zijn daarom noodzakelijk. Bestaande afzetkanalen vormen daarbij een goed startpunt. Markten van eindproducten, zoals vloeren, meubelen, tuinelementen, pallets, etc. hebben daarbij de voorkeur boven markten voor halffabrikaten, zoals gezaagd hout.

- Promotie Nederlands hout

Het product van gecertificeerd hout moet duidelijk herkenbaar en bij voorkeur ook fysiek te onderscheiden zijn (bijvoorbeeld door vormgeving, verpakking, display, etc.) . Het vraagt ook om een krachtige promotionele ondersteuning. Uiteraard zal het plan ook moeten aangeven met welke argumenten het publiek overgehaald kan worden om te kiezen voor hout uit Nederlandse bossen. Een plan ter bevordering van de afzet van Nederlands hout zal zeker in moeten gaan op de kwaliteit van het Nederlandse hout. Daarnaast moet zo'n plan voorzien in informatieoverdracht over het certificeringsproces.

- Ketenbenadering

Het Lariks Leeuwarden project heeft laten zien dat het vooral belangrijk is om aandacht te besteden aan samenwerking in de bos-hout keten, waarbij overigens ook de architect niet vergeten mag worden. Hierbij is het ook belangrijk om er op te letten dat het hout gebruikt wordt voor de meest geschikte toepassing. De ketenbenadering is niet alleen handig om te kunnen garanderen dat een eindproduct ook daadwerkelijk is gemaakt van hout afkomstig uit gecertificeerde bossen. Door zoveel mogelijk waarde toe te voegen aan het gecertificeerde hout wordt het eenvoudiger om de kosten van certificering door te berekenen aan de consument, zodat niet een of meerdere schakels uit de keten met een verliespost blijven zitten.

- Beschikbaarheid van gecertificeerd hout

Elke campagne ter bevordering van de verkoop van een product is tot mislukking gedoemd als het product niet in voldoende mate beschikbaar is voor de doelgroep. Dit geldt zeker in dit geval: immers, van al het hout dat wij in Nederland gebruiken is slechts een klein deel (8%) uit Nederlandse bossen afkomstig. Daar komt bij dat een deel van het hout 'onherkenbaar' in bulkproducten als spaanplaat en papier verwerkt wordt. Het aspect 'beschikbaarheid' verdient dus zeker aandacht bij het opstellen van een businessplan.

- Nederlands hout is niet uniek

Naarmate er meer gecertificeerd hout, met name buitenlands hout, op de markt komt zal de concurrentie gaan toenemen. Omdat buitenlandse aanbieders veelal goedkoper kunnen werken, zal kostenbeperking belangrijker worden naarmate de concurrentie toeneemt.

Verdeling van de kosten

Dit proces om te komen tot certificering van Nederlandse bossen, maar ook het opstellen en uitvoeren van een businessplan, kost natuurlijk geld. Dit is een investering die boscijgenaren niet in z'n geheel kunnen opbrengen. Het is daarom

onontkoombaar dat anderen hieraan op een of andere wijze een bijdrage leveren. Daarbij kan gedacht worden aan:

- De overheid

Promotie van Nederlands hout past binnen beleid van de Nederlandse regering. Denk bijvoorbeeld aan het beleid zoals dat is neergelegd in het Houtvoorzieningsplan (HVP), de nota Milieu en Economie, beleid gericht op 20% meer hout in de bouw en natuurlijk het Bosbeleidsplan. De bijdrage van de overheid zou kunnen bestaan uit een tegemoetkoming in de kosten voor het opstellen van een beheersplan. Certificering is immers voor een deel een uitvloeisel van internationale verplichtingen die de Nederlandse overheid is aangegaan.

- De houtketen

De houtketen die vooral Nederlands hout gebruikt zou kunnen overwegen om actief in te spelen op de commerciële kansen die voortvloeien uit certificering van Nederlandse bossen. Zo zou de keten afspraken kunnen maken met afnemers als gemeenten en bedrijven die intentieverklaringen hebben getekend met de deelnemers in de Hart-voor-Hout-campagne.

- De milieubeweging

Van de milieubeweging mag verwacht worden dat zij bereid zal zijn om haar contacten te gebruiken om de afzet van gecertificeerd hout in z'n algemeenheid en Nederlands hout in het bijzonder, te bevorderen.

- Ideële organisaties

Wellicht dat ideële organisaties gericht op de bevordering van een duurzame samenleving interesse hebben om dit idee financieel haalbaar te maken.

Door certificering van Nederlandse bossen te gebruiken ter promotie van Nederlands hout of wellicht zelfs hout in z'n algemeenheid, is het mogelijk toch financieel aantrekkelijk om Nederlandse bossen te laten certificeren. Gezien de grote voordelen die dit zou kunnen hebben voor de Nederlandse boscijgenaar is het idee zeker een nader onderzoek waard.

ACTUALISATIE VAN DIVERSE CERTIFICERINGSONTWIKKELINGEN

INTERNATIONAAL

Op vele fronten wordt aan de weg getimmerd: de Forest Stewardship Council (FSC) probeert wereldwijd steeds meer bossen FSC-gecertificeerd te krijgen, terwijl de International Organization for Standardization (ISO) waarschijnlijk dit najaar een definitieve tekst klaar zal hebben waarin wordt aangegeven hoe de bosbouw ISO 14000 - standaardnormen kan toepassen.

Verder kwam het Intergovernmental Panel on forests (IPF) begin van de zomer bijeen. Het IPF is een vervolg op de UNCED-bijeenkomst die in 1992 in Rio de Janeiro plaatsvond. Eén van de doelen is bevordering van internationaal overleg over duurzaam bosbeheer waarbij veel landen, waaronder Nederland, ernaar streven om wereldwijd bindende afspraken te maken over het beheer van bossen. Helaas bleek het niet haalbaar om tijdens de bijeenkomst begin deze zomer tot bindende afspraken te komen. Voornaamste tegenstanders van een mondiale overeenkomst over bosbeheer zijn tropische landen en de Verenigde Staten. Tropische landen vinden dat rijke landen met het beloofde geld over de brug moeten komen voor de verbetering van hun bosbeheer en de VS is tegen omdat men van mening is dat de overheid particuliere boscijgenaren niet een bepaalde wijze van beheer kan opleggen. Overigens zijn zuidoost-Aziatische landen uit marktoverwegingen vóór een bossenconventie. De plannen om te komen tot wereldwijde afspraken over bosbeheer zijn overigens niet geheel van de baan. Bij een volgende bijeenkomst zal dit onderwerp opnieuw aan de orde komen.

Veel landen ontplooiën eigen initiatieven om te komen tot een vorm van certificering van duurzaam bosbeheer. Sommige landen houden het op een landencertificaat, waarbij men ervan uit gaat dat een verklaring over de herkomst van het hout

Kosten beheersplan remmende factor voor certificering

de copers overtuigt, dat het hout uit deugdelijk beheerde bossen afkomstig is. Zulke initiatieven zijn er in Oostenrijk, Duitsland en Frankrijk. In andere landen zijn gesprekken aan de gang tussen boscijgenaren, houtbedrijven, milieuorganisaties en andere belanghebbenden, met als doel te komen tot een algemeen geaccepteerd systeem waarmee goed beheerde bossen een certificaat krijgen. In diverse landen hebben deze besprekingen zelfs al tot concrete afspraken geleid: Canada, Finland,

Verenigd Koninkrijk en Zweden. In Canada gaat het om een systeem dat is gebaseerd op de ISO-methodiek, terwijl het in het Verenigd Koninkrijk en Zweden om een FSC-systeem en in Finland om een eigen methode gaat. In Canada is naast het bestaande systeem nu ook een overleg opgestart dat werkt aan certificering volgens de FSC-methode.

NEDERLAND

Stichting Keurhout

Na de oprichting begin vorig jaar hebben de werkzaamheden van Stichting Keurhout zich in eerste instantie vooral gericht op het opzetten van de organisatie en het opstellen van procedures voor het volgen van gecertificeerd hout van importeur tot gebruiker. Recent heeft Keurhout een proefzending van Maleisisch hout voor de Nederlandse markt begeleid. Dit hout had weliswaar geen officieel certificaat van duurzaam bosbeheer, maar de ervaringen die men opdeed ten aanzien van het volgen van het hout door de keten waren waardevol. Het hout is onder andere verkocht aan gemeenten, die in dit tropisch hout voldoende vertrouwen stellen om mee te werken aan dit experiment.

Minimum-eisen van het Ministerie van LNV
Het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (LNV) heeft op verzoek van de Tweede Kamer 'minimum-eisen' opgesteld die aangeven waaraan keurmerken voor hout uit duurzaam beheerde bossen naar het inzicht van de regering moeten voldoen. De regering formuleert vier minimumeisen (zie ook kader):

- eisen aan duurzaam bosbeheer;
- eisen aan het bosbeheersysteem;
- eisen aan het certificeringssysteem en de daarbij betrokken instanties;
- eisen met betrekking tot de 'chain of custody' (= productketen).

Met het formuleren van deze minimumeisen legt de regering een 'bodem in de markt': de regering stelt certificering van hout namelijk niet verplicht, maar als iemand besluit om hout te certificeren dan zal men zich minimaal moeten houden aan de eisen die de regering in deze notitie heeft geformuleerd.

Criteria, indicatoren en normen voor Nederland

Tijdens een symposium georganiseerd door het Platform Hout in Nederland, oktober vorig jaar, bleek dat de diverse partijen in elk geval bereid zijn om met elkaar van gedachten te wisselen over certificering van Nederlandse bossen. Als vervolg op dit symposium kwamen vertegenwoordigers uit de bos-, de hout- en de milieu-sector bij elkaar waarbij werd besloten om de tafel te gaan zitten om te trachten de FSC-criteria, indicatoren en normen voor Nederland invulling te geven. De Nederlandse

vertegenwoordiging van FSC heeft een overleg georganiseerd dat dit najaar van start gaat.

Wetsvoorstel Groen Links

Nadat van vele kanten is gereageerd op het wetsvoorstel dat Groen Links vorig jaar indiende, is onlangs een aangepaste versie van het voorstel openbaar gemaakt. Waar het eerste voorstel nog uitging van een verbod op het gebruik van niet-duurzaam geproduceerd hout vanaf het jaar 2000, is dat nu 2005 geworden. Daarbij moet in de jaren 2000-2005 op al het in Nederland op de markt gebrachte hout kenbaar worden gemaakt of het al dan niet voldoet aan bepaalde criteria voor duurzaam geproduceerd hout.

AFSLUITEND

De Europese particuliere boscigenaar stelt zich vooralsnog terughoudend op ten aanzien van certificering. Hoofdoorzaak hiervan lijkt vooral te liggen in de combinatie van het feit dat de boscigenaar voor certificering kosten moet maken waarvan onzeker is of hij deze kan terugverdienen. Certificering biedt echter ook belangrijke marketing kansen. Het is daarom een uitdaging voor alle betrokkenen om deze kansen zodanig te benutten dat het voor de Nederlandse particuliere boscigenaar ook financieel aantrekkelijk wordt om z'n bossen te laten certificeren. Het in de hand houden van de kosten en tegelijkertijd (nieuwe) marktkansen benutten zijn daarbij sleutelwoorden. Voor deze beide aspecten is het belangrijk dat de 'certificeringslat' op een niveau wordt gelegd waarbij de marktpenetratie van gecertificeerd hout optimaal is. Alleen dan is het mogelijk om certificering als marktinstrument in te zetten. Er zijn kansen: laten we ze benutten!

Ir R.C. de Boer

© Stichting Bos en Hout - ISSN: 1382-1113

De vier minimumeisen van de regering voor keurmerken zijn als volgt geformuleerd:

Minimum-eis 1; eisen aan duurzaam bosbeheer:

In de uitvoering van het bosbeheer moet op aantoonbare wijze en in voldoende mate aandacht worden besteed aan het waarborgen van de integriteit van de ecologische functies en de continuïteit van de sociaal-economische en sociaal-culturele functies, aan de hand van de daarbij behorende criteria en indicatoren.

Minimum-eis 2; eisen aan het bosbeheersysteem:

De bosbeheerder dient te beschikken over een adequaat beheersysteem.

Minimum-eis 3; eisen aan het certificeringssysteem en de daarbij betrokken instanties:

De certificerende instantie is onafhankelijk, voldoet aantoonbaar aan internationale richtlijnen ten aanzien van organisatie en gevolgde procedures en bezit de nodige specifiek bosbeheerskundige vakbekwaamheid.

Minimum-eis 4; eisen m.b.t. de chain of custody:

De in het vervoertraject gevolgde procedures ten aanzien van het gescheiden houden van de houtstromen dienen waterdicht en transparant te zijn.

SBIH
STICHTING BOS EN HOUT

Stichting Bos en Hout
Bosrandweg 5
Postbus 253,
6700 AG Wageningen
tel.: 0317 - 424666
fax: 0317 - 410247
E-mail: mail@sbh.nl